

Utbildningsinspektion i Hammarskolan

Grundskola årskurserna 7–9

Särskola årskurserna 7–9

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i Vännäs kommun och besökt Hammarskolan den 2–3 april 2008. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot tre huvudområden: **Kunskaper, Normer och värden** samt **Ledning och kvalitetsarbete**. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i helhetsbedömningen åtgärdas. Åtgärderna ska redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid nästkommande inspektion.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Hammarskolan, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolorna från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts.

I Hammarskolan intervjuades rektorn, personal, elever samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte också lektioner i olika årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns i skolan utgör underlag för bedömningen.

Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av skolan

Hammarskolan	Antal elever
Grundskola	255
Obligatorisk särskola	5

Källa: Skolans uppgifter

Hammarskolan är en av två betygssättande grundskolor i Vännäs kommun. Utbildningen omfattar grundskolans och särskolans årskurser 7–9. Skolan bedriver undervisning i både grundsärskola och träningsskola. En rektor leder skolans arbete och lärarna arbetar i tre årskursvisa arbetslag. Eleverna i grundskolan är organiserade i åldershomogena grupper medan elever i särskolan är organiserade i en åldersblandad klass. Skolan strävar mot ett inkluderat arbetssätt och elever mottagna i särskola får även delar av sin undervisning i grundskolan.

Hammarskolan ligger centralt i Vännäs tätort. Skolan som byggdes under 1950-talet har sedan start genomgått stora ombyggnationer. Skolan består av en större huvudbyggnad och en mindre byggnad samt idrottshall. Alla elever har hemklassrum med tillhörande gruppum. Lunchmatsal delas med den närliggande gymnasieskolan.

Särskolans elever kommer från olika delar av kommunen och många elever har skolskjuts.

Helhetsbedömning

Hammarskolans genomsnittliga meritvärde år 2007 ligger högre än genomsnittet för riket. Resultaten har dock varierat kraftigt under de senaste åren med särskilt låga resultat år 2006. Enligt skolan finns förklaringen till de låga resultaten i huvudsak att finna i årskullar med många elever i behov av särskilt stöd. Det är dock inspektörernas bedömning att skolan måste fördjupa sin uppföljning och analys av resultaten och även relatera dessa till hur undervisningen organiseras och hur det pedagogiska arbetet bedrivs. Detta gäller t.ex. de skillnader som finns mellan flickor och pojkar.

Skolan har många elever med hög frånvaro. För att åtgärda detta har, enligt intervjuer, ett flertal insatser genomförts och ibland i samarbete med elevhälsan och socialtjänsten. Inspektörerna bedömer att skolan och kommunen måste intensifiera arbetet för att hitta ytterligare åtgärder i syfte att minska andelen elever med frånvaro.

Enligt personalen har antalet elever i behov av särskilt stöd ökat de senaste åren. Skolan fokuserar också i hög grad på dessa elever och bland lärare finns ett stort engagemang och en vilja att ge särskilt stöd till de elever som behöver det. Trots att skolans resurspersoner arbetar målinriktat för att ge eleverna stöd är det många som inte nått målen i alla ämnen. Inspektionen visar att skolan inte genomfört någon analys och utvärdering av sättet att organisera och bedriva stödundervisning. Det är därför, enligt inspektörernas bedömning, angeläget att skolan följer upp på vilket sätt stödresurser används och vilka effekter det får för att de på bästa sätt ska komma alla elever tillgodo. Det är också angeläget att lärare diskuterar skolans

uppdrag liksom de kunskapskvaliteter som läroplan och kursplaner anger. Vad lära-
res förväntningar på elever betyder och vilka utmaningar skolan ger eleverna bör
även vara föremål för diskussioner.

Uppföljning, utvärdering och dokumentation av elevernas kunskapsutveckling vari-
erar i olika årskurser och i olika ämnen. För att kunna utgöra bra underlag för bland
annat utvecklingssamtal och upprättande av individuella utvecklingsplaner, är do-
kumenterad kunskapsuppföljning relaterad till kursplanerna ett angeläget utveck-
lingsområde för skolan.

Inspektörerna bedömer att skolan på olika sätt bedriver ett medvetet och aktivt
värdegrundsarbete i den dagliga verksamheten. Detta har bidragit till en i huvudsak
trygg arbetsmiljö för elever och personal. Inspektörerna vill ändå peka på vikten av
att skolan uppmärksammar det hårda språkbruk som förekommer bland vissa ele-
ver som viktiga signaler i det fortsatta arbetet med normer och värden.

Det är också inspektörernas bedömning att skolan måste förbättra sitt kvalitetsar-
bete och sin kvalitetsredovisning och göra tydligare bedömningar av verksamhetens
resultat kopplade till nationella mål. Skolan måste också analysera resultaten och
tydligare redovisa vilka åtgärder för utveckling som skolan avser att vidta för ökad
måluppfyllelse.

Sammantaget pekar de behov av förbättringsinsatser som påtalas i denna rapport
på att rektorn behöver ta ett tydligt pedagogiskt ledningsansvar för skolans verk-
samhet. För att kunna verka för att utbildningen utvecklas, är det enligt inspektö-
rerna viktigt att rektorns förtrogenhet med såväl skolans arbetssätt och organisation
som skolans styrdokument fördjupas. Inspektörerna vill särskilt framhålla rektorns
ansvar för skolans resultatuppföljning och kvalitetsarbete. Rektorn behöver också
säkerställa författningarnas krav avseende elevernas garanterade undervisningstid i
respektive ämne.

Brister som måste åtgärdas

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Elevernas kunskapsutveckling följs inte upp och utvärderas i samtliga ämnen
(avsnitt 2.7 läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och
fritidshemmet).
- Skolan genomförs inte en systematisk utvärdering av kunskapsresultaten i
årskurs 9 (2 kap. 6 § samt avsnitt 1, 2.2 och 2.8 läroplanen för det obligatoriska
skolväsendet).
- Skolans kvalitetsredovisning motsvarar inte förordningens krav (3 § och 3a §
förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Alla elever erbjuds inte möjlighet att välja svenska eller engelska inom ramen
för språkvalet (2 kap.18 § grundskoleförordningen).
- Svenska som andraspråk anordnas inte enligt gällande bestämmelser (2 kap. 15
– 16 §§ grundskoleförordningen).

4 (18)

- Studiehandledning på modersmålet erbjuds inte till elever som behöver det (5 kap. 2 – 3 §§ grundskoleförordningen).
- Eleverna har inte medverkat i utarbetandet av ordningsregler (6 kap. 8 b § grundskoleförordningen).

Områden som är i behov av förbättringsinsatser

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- Läroplan och kursplaner bör bli mer styrande i undervisningen.
- Utvecklingssamtalen bör utvecklas så att de i högre grad relateras till läroplanens och kursplanernas mål och omfattar samtliga ämnen.
- De individuella utvecklingsplanernas kvalitet bör förbättras.
- Åtgärdsprogrammets kvalitet bör utvecklas.
- Skolans uppföljning och utvärdering av stödinsatser bör förbättras.
- Skolan och kommunen måste hitta ytterligare insatser för att minska andelen elever med frånvaro.
- Elevernas möjligheter till inflytande över sitt lärande bör stärkas och skolan bör i högre grad stimulera elevers vilja och engagemang i skolgemensamma frågor.
- Skolans arbete med bedömning och betygssättning bör förbättras.
- Skolan och kommunen bör förbättra personalens möjligheter till kompetensutveckling.
- Skolan bör förbättra sitt kvalitetsarbete.
- Rektorns förtrogenhet med skolans verksamhet bör förbättras och rektorn bör ta ett tydligt ansvar för att utbildningen utvecklas mot nationella mål.
- Rektorn måste säkerställa att eleverna får sin garanterade undervisningstid.

Bedömningar

Nedan redovisas inspektionens bedömningar utifrån en fyrgradig kvalitetsskala enligt följande:

- *Mycket god* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav *väl* uppfylls.
- *God* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav i *huvudsak* uppfylls.
- *Mindre god* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav endast *delvis* uppfylls.
- *Ej godtagbar* kvalitet innebar en *avsevärd avvikelse* från styrdokumentens mål och krav.

1 KUNSKAPER

Inom detta granskningsområde behandlas skolans kunskapsresultat och arbetet för att varje elev ska nå de nationella målen för lärandet uttryckta i läroplan och kursplaner. Vidare granskas vilka förutsättningar skolan ger för att eleverna ska nå målen.

1.1 Kunskapsresultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om eleverna tillägnar sig kunskaper i enlighet med läroplanens och kursplanernas mål.

Tabell 1: Resultatmått för elever i årskurs 9, år 2005-2007.

	Hammarskolan			Vännäs kommun			Riket		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Meritvärde	201,9	189,1	208,9	209,5	193,0	207,5	206,3	206,8	207,3
- Flickor	221,7	195,0	203,5	229,4	199,5	211,2	217,3	218,3	218,8
- Pojkar	179,3	183,1	214,6	192,3	187,3	204,3	195,8	195,7	196,5
Andel (i procent) behöriga till nationellt program	88,3	85,0	91,4	91,8	86,6	91,1	89,2	89,5	89,1
- Flickor	95,1	79,2	89,6	96,8	80,5	93,2	90,7	90,7	90,4
- Pojkar	80,6	90,7	93,3	87,5	92,0	89,2	87,7	88,3	87,9
Andel elever som nått målen i alla ämnen.	76,6	72,9	83,9	84,3	75,0	83,4	75,5	76,0	76,1

Källa: Skolverkets statistik

Kommentar:

Av tabell 1 framgår att Hammarskolans genomsnittliga meritvärde för år 2007 ligger något högre än genomsnittet för riket. År 2006 var resultaten däremot anmärkningsvärt låga. Enligt skolan finns förklaringen till de låga resultaten i huvudsak att finna i en årskull med många elever i behov av särskilt stöd. Vid en jämförelse mellan pojkars och flickors resultat visar Skolverkets statistik att pojkarnas meritvärde stadigt har förbättrats medan flickornas meritvärde försämrats. För år 2007 har pojkarna i jämförelse med kommun och riket högre genomsnittligt meritvärde än flickorna. Det är också en större andel pojkar som är behöriga till nationellt program i gymnasieskolan. Andel elever som nått målen i alla ämnen 2007 ligger något högre för Hammarskolan än för såväl kommunen som för riket.

Vid en granskning av de nationella proven för årskurs 9 år 2007 i svenska, engelska och matematik finner inspektörerna att resultaten i stort sett överensstämmer med slutbetygen i motsvarande ämnen.

För läsåret 2007/08 visar skolans egen betygsstatistik att eleverna i årskurs 9 saknar betydligt fler godkända betyg än eleverna i årskurs 8. Några av avgångseleverna saknar godkända resultat i flertalet ämnen. Även här ser skolan en möjlig förklaring i ännu en årskurs med många elever i behov av särskilt stöd. Det är inspektörernas bedömning att den sammanställning som skolan gjort måste följas upp och diskuteras vidare på såväl individ- som grupp- och skolnivå. Skillnader i resultat liksom variationer över tid relaterat till undervisningens organisation, det pedagogiska arbetet och särskilda stödinsatser måste också vara föremål för diskussioner i de olika arbetslagen.

1.2 Uppföljning och kommunikation av kunskapsresultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om lärarna fortlöpande följer upp resultaten så att undervisningsmål och metoder ständigt kan prövas och utvecklas i förhållande till styrdokumentens krav,
- om kunskapsresultaten följs upp i alla ämnen,
- om kunskapsresultaten följs upp regelbundet under hela skoltiden,
- om utvecklingssamtal genomförs om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas,
- om en framåtsyftande individuell utvecklingsplan upprättas i samband med utvecklingssamtalen.

Bedömning av området Uppföljning av kunskapsresultaten:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med hänvisning till vad som redovisas nedan bedömer inspektörerna att området uppföljning av kunskapsresultaten är av mindre god kvalitet. Inom bedömningsområdet finns behov av följande förbättringsinsatser:

Uppföljning av alla ämnen

Uppföljning, utvärdering och dokumentation av elevernas kunskapsutveckling varierar i olika årskurser och i olika ämnen. Inspektörerna noterar att uppföljning och utvärdering av elevernas kunskaper är tydligast i ämnena svenska, engelska och matematik. I övriga ämnen varierar det mera. Kunskapsuppföljningen är heller inte alltid tydligt kopplad till kursplanernas mål. Inspektörerna bedömer att skolans lärare systematiskt måste följa upp, utvärdera och synliggöra elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen utifrån läroplan och kursplaner. För att kunna utgöra bra underlag för bland annat utvecklingssamtal och upprättande av individuella utvecklingsplaner är dokumenterad kunskapsuppföljning relaterad till kursplanerna ett angeläget utvecklingsområde för skolan.

Utvecklingssamtal

Läraren ska fortlöpande informera eleven och elevens vårdnadshavare om elevens skolgång. Utvecklingssamtalet ska ge information om och göra elevens utveckling och lärande synligt i relation till såväl läroplanens övergripande mål som mål att uppnå och att sträva mot i de olika ämnenas kursplaner. Vid Hammarskolan erbjuds elever och vårdnadshavare utvecklingssamtal en gång per termin. Intervjuade föräldrar och elever påtalar att den information som ges om hur eleverna ligger till kunskapsmässigt i olika ämnen är knapphändig. Detsamma gäller information om vilka mål eleverna har att arbeta mot. Det framkommer också att lärare inte alltid dokumenterar elevernas kunskapsutveckling inför utvecklingssamtalen. Inspektörerna

bedömer att utvecklingssamtalen bör breddas till att omfatta samtliga ämnen samt i högre grad relateras till läroplanens och kursplanernas mål.

Individuell utvecklingsplan

Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en framåtsyftande individuell utvecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplan och kursplaner. Vid Hammarskolan upprättas individuella utvecklingsplaner för samtliga elever. Inspektionen visar emellertid att planerna inte alltid tydligt anger mål för vad eleverna ska uppnå på kort och lång sikt. Likaså beskrivs inte alltid konkret vilka insatser som skolan ska vidta för att eleven ska utvecklas mot målen. Vidare framkommer i intervjuer att lärare ibland upplever planerna som meningslösa och att det är svårt att veta vad de ska innehålla. Inspektörerna bedömer därför att de individuella utvecklingsplanerna bör förbättras avseende innehåll och kvalitet. Det är enligt inspektörerna även angeläget att tydliggöra syftet med planerna för att de ska bli ett reellt verktyg i elevernas lärandeprocess (se vidare Skolverkets allmänna råd om den individuella utvecklingsplanen, SKOLFS 2006:10).

1.3 Bedömning och betygssättning

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om lärarna gör en allsidig bedömning av elevernas kunskaper,
- om lärarna använder resultaten från de nationella ämnesproven för att bedöma elevers kunskapsutveckling och som stöd för betygssättning,
- om lärarna vid bedömning och betygssättning utgår från de nationella målen i kursplanerna och från betygsriterierna,
- om lärarna vid betygssättningen utnyttjar all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanerna,
- om betyg sätts enligt författningarnas krav,
- om betygs katalog förs enligt bestämmelserna.

Bedömning av området Bedömning och betygssättning:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
		X	

Motivering:

Det är inspektörernas bedömning att området bedömning och betygssättning överlag är av god kvalitet. Lärare samarbetar och diskuterar bedömningar i ämneskonferenser. Skolan har också haft ett samarbete med kommunens andra betygssättande skola för att nå en så likvärdig bedömning som möjligt. Bedömningsmatriser har utarbetats i syfte att bedöma olika kvalitativa nivåer inom olika kunskapsområden. Resultaten från de nationella ämnesproven ses som en god hjälp vid bedömning av

elevers kunskapsutveckling och som stöd för betygssättning. Betygskatalog förs enligt bestämmelserna. Skolan informerar om rätten till betyg för de elever som är mottagna i särskolan. Inga av dessa elevers vårdnadshavare har dock begärt att betyg ska sättas. Inom bedömningsområdet finns behov av följande förbättringsinsatser:

Utgångspunkt vid bedömning och betygssättning

Enligt läroplanen ska läraren vid betygssättningen utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper. Inspektionen visar på variationer mellan lärare vad gäller användning av nationella mål och betygskriterier. Med hänsyn till den betydelse betyg och bedömning har för den enskilde eleven, bedömer inspektörerna att skolan fortsatt behöver diskutera de kunskapskvaliteter som läroplan och kursplaner tar upp och säkerställa att alla lärare sätter betyg i överensstämmelse med de nationella betygskriterierna.

1.4 Genomförande av utbildningen

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot anger inriktningen för skolans utbildning,
- om organisation och arbetssätt ger utrymme för olika kunskapsformer,
- om eleverna ges möjlighet till inflytande och ansvarstagande över det egna lärandet,
- om eleverna ges kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former,
- om undervisningen är allsidig och saklig,
- om de som arbetar i skolan samverkar för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande,
- om skolan samverkar med arbetslivet och närsamhället,
- om arbetet i förskoleklassen stimulerar varje barns utveckling och lärande och ligger till grund till fortsatt skolgång.

Bedömning av området Genomförande av utbildningen:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
		X	

Motivering:

Sammantaget bedömer inspektörerna att skolans genomförande av utbildning överlag håller god kvalitet. Lärare är engagerade i sitt arbete och i sina elever. Arbetssätt och hur undervisningen genomförs varierar dock mellan ämnen. Ämnesvis under-

visning varvas med ämnesövergripande och tematiskt arbete. Det senare blir tydligt i den varje vecka återkommande "lagdagen" då temaarbete varvas med att eleverna själva får välja vad de vill arbeta med. Ämnesövergripande undervisning bedrivs också under de temaveckor som genomförs varje termin. Vidare arbetar skolan med att utveckla samarbete med arbetsliv och närsamhälle för att få tillgång till studiebesök och praktikplatser. Inom bedömningsområdet finns dock behov av följande förbättringsinsatser:

Utbildningens inriktning

Läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot ska ange inriktningen för skolans utbildning. Undervisningen vid Hammarskolan genomförs i varierad grad utifrån nationella mål. Även lärarens intresse, erfarenhet, tradition och läromedel styr undervisningen. Inspektörerna bedömer att skolan i högre grad behöver planera och utvärdera undervisningen utifrån läroplanens och kursplanernas mål.

Inflytande och ansvarstagande för det egna lärandet

Elever ska i takt med stigande ålder och mognad ha ett ökat inflytande över sin utbildning. Elevinflytandet vid Hammarskolan kring innehåll, val av stoff, arbetssätt och examinationsformer i undervisningen varierar mellan olika lärare och ämnen. I intervjuer framkommer uppfattningar som signalerar mycket av lärarstyrd undervisning utan att eleverna har något reellt inflytande. Likaså framkommer att information om målen för utbildningen varierar. Skolan bör därför tydliggöra och säkerställa elevernas inflytande på undervisningen i alla ämnen. Inspektörerna vill också påpeka vikten av att eleverna får kännedom om målen för utbildningen då det är en förutsättning för att eleverna ska kunna utöva ett reellt inflytande över undervisningen.

Arbetssätt som utvecklar elevernas förmåga att arbeta i demokratiska former

Skolan ska, enligt läroplanen också sträva mot att varje elev har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former. Inspektionen visar att klassråd och elevråd genomförs vid Hammarskolan även om det inte sker regelbundet. Elevernas intresse och engagemang i de skolgemensamma frågorna varierar också och i intervjuer påtalas att arbetet i klassråd och elevråd inte alltid upplevs som meningsfullt. Inspektörerna bedömer att skolan i högre grad bör stimulera elevers vilja och engagemang i skolgemensamma frågor.

1.5 Anpassning av verksamheten till elevernas behov

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om undervisningen anpassas till varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,
- om särskilt stöd ges till barn och elever som har svårigheter i skolarbetet,
- om det vid behov av särskilda stödåtgärder alltid utarbetas åtgärdsprogram som uppfyller författningarnas krav.

Bedömning av området Anpassning av verksamheten till elevernas behov:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
		X	

Motivering:

Vid intervjuer framkommer att antalet elever i behov av särskilt stöd har ökat vid Hammarskolan de senaste åren. Skolan fokuserar också i hög grad på dessa elever och bland lärare finns ett stort engagemang och en vilja att ge särskilt stöd till de elever som behöver det. Elevhälsoteamet som består av rektor, specialpedagog, skolsköterska, kurator och fritidsledare träffas kontinuerligt för att diskutera aktuella elevärenden. Skolans speciallärare ingår inte i elevhälsoteamet utan har egna träffar. I huvudsak arbetar speciallärarna direkt med elever individuellt eller i mindre grupper. Däremot är handledning till lärare mera begränsad. I sitt arbete med elever i behov av särskilt stöd har skolan inrättat vad man kallar "lilla gruppen", där ett mindre antal elever får all eller delar av sin undervisning. Flera av dessa elever har anpassad studiegång. Sammantaget bedömer inspektörerna området anpassning av verksamheten till elevernas behov vara av god kvalitet. Inom bedömningsområdet finns dock behov av följande förbättringsinsatser.

Särskilt stöd

Trots att skolans resurspersoner arbetar målinriktat för att ge eleverna stöd är det många som inte nått målen i alla ämnen. Inspektionen visar att skolan inte genomfört någon analys och utvärdering av sättet att organisera och bedriva stödundervisning. Det är därför, enligt inspektörernas bedömning, angeläget att skolan följer upp på vilket sätt stödresurser används och vilka effekter det får för att de på bästa sätt ska komma alla elever tillgodo. Exempelvis behöver skolan följa upp i vilken mån förändringar genomförs i klassrumsundervisningen innan eleven placeras utanför klassen. Inspektörerna menar också att skolan bör försäkra sig om att den bedömning som görs verkligen sätter elevens behov i första rummet.

Skolan har också en hög andel elever med frånvaro. För att minska frånvaron har, enligt intervjuer, ett flertal insatser av olika slag genomförts och ibland i samarbete med elevhälsan och socialtjänsten. Inspektörerna bedömer att skolan och kommunen måste hitta ytterligare insatser för att minska andelen elever med frånvaro.

En elev ska enligt grundskoleförordningen få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det. Vid Hammarskolan får ingen elev studiehandledning på sitt modersmål trots att det finns behov. Inspektörerna bedömer därför att skolan måste ta ansvar för att elever med annat modersmål än svenska får tillgång till detta.

Åtgärdsprogram

I skolformsförordningarna avseende särskilt stöd och åtgärdsprogram har rektorns ansvar tydliggjorts för att tidigt upptäcka elever i behov av särskilt stöd. Rektor ska se till att en utredning inleds, om det framkommer uppgifter om att en elev kan ha behov av särskilda stödåtgärder. Om utredningen visar att eleven är i behov av särskilda stödåtgärder, ska rektor se till att ett åtgärdsprogram upprättas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta vid utarbetandet av pro-

grammet. Av åtgärdsprogrammet ska framgå vilka elevens behov är, hur behoven ska tillgodoses samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Vid Hammarskolan upprättas åtgärdsprogram för elever som riskerar att inte nå målen. Av de åtgärdsprogram som inspektörerna har tagit del av varierar kvaliteten. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör arbeta vidare med att förbättra detta område. Det är viktigt att skolan utvecklar en gemensam kunskap om hur mål och åtgärder kan beskrivas i åtgärdsprogram. Det är också viktigt att i dessa förtydliga ansvarsfördelningen mellan individ, hem och skola så att det tydligt framgår vilka åtgärder skolan ska vidta för att eleverna ska nå målen. Ibland läggs ett alltför stort ansvar för stödåtgärderna på eleven eller elevens vårdnadshavare. Fokus måste ligga på de åtgärder skolan har ansvar för (se vidare Skolverkets allmänna råd, För arbete med åtgärdsprogram SKOLFS 2008:25).

2 NORMER OCH VÄRDEN

Inom detta granskningsområde behandlas skolans arbete för att påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i vardaglig handling.

2.1 Normer och värden i studiemiljö och samvaro

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan utgör en trygg miljö,
- om skolan har en studiemiljö som är inriktad på lärande och ger stöd åt att utveckla kunskaper,
- om skolan/lärarna bedriver ett aktivt värdegrundsarbete,
- om skolan har ordningsregler som är utarbetade i samverkan med personal, elever och företrädare för elevernas vårdnadshavare,
- om skolan har upprättat en likabehandlingsplan i enlighet med författningarna och dess mål och åtgärder är synliga i det dagliga arbetet.

Bedömning av området Normer och värden i studiemiljö och samvaro:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
		X	

Motivering:

Sammantaget bedömer inspektörerna att området normer och värden i studiemiljö och samvaro är av god kvalitet. Hammarskolan erbjuder i huvudsak elever och personal en trygg arbetsmiljö. Relationerna mellan elever och mellan elever och lärare upplevs också som huvudsakligen god. Vid skolan finns en fritidspedagog som framförallt arbetar med eleverna under rastuppehåll men också i elevhälsoteamet.

Inspektörernas intryck är att det generellt råder en god stämning i klassrum och korridorer liksom arbetsro i klassrummen. Dock finns exempel på klassrumssituationer som kännetecknas av bristande studiero. Trots att skolan bedriver ett aktivt värdegrundsarbete för att skapa ett gott arbetsklimat för alla elever, framkommer vid intervjuer att det förekommer ett hårt språkbruk bland vissa elever. Inspektörerna vill därför påpeka vikten av att skolan uppmärksammar detta som viktiga signaler i det fortsatta arbetet med normer och värden.

Inom bedömningsområdet finns behov av följande förbättringsinsatser.

Ordningsregler

Rektorn ska ansvara för att det finns ordningsregler vid varje skola. Ordningsreglerna ska utarbetas och följas upp under medverkan av lärare och övrig personal samt företrädare för elever och deras vårdnadshavare. Hammarskolan har ordningsregler, den så kallade Hammarandan, som berör arbetsro, trivsel, respekt, omtanke, ordning och reda. Reglerna har presenterats för elever och föräldrar. Däremot har reglerna inte tagits fram eller reviderats tillsammans med elever. Inspektörerna bedömer att skolan måste åtgärda detta.

Likabehandling

Det är viktigt att varje verksamhet utformar en likabehandlingsplan utifrån sina behov för att den ska kunna fungera på ett ändamålsenligt sätt. De behov skolan har ska vara utgångspunkt för vilka insatser som ska påbörjas och genomföras under det kommande året. Hammarskolans likabehandlingsplan motsvarar i nuläget inte lagens krav. Planen tar inte sin utgångspunkt i en aktuell kartläggning av verksamhetens behov. Inspektörerna bedömer att skolan måste arbeta med att ta fram en likabehandlingsplan som motsvarar lagens krav.

Vid inspektionen framkommer att eleverna vid skolan inte har varit med vid framtagandet av skolans likabehandlingsplan. Inspektörerna vill i det sammanhanget uppmärksamma skolan på att planen ska upprättas, följas upp och ses över under medverkan av elever. Arbetet ska därvid anpassas till elevernas ålder och mognad (se vidare Skolverkets allmänna råd för arbetet med att främja likabehandling SKOLFS 2007:7).

3 LEDNING OCH KVALITETSARBETE

Inom detta granskningsområde behandlas tillgång till utbildning samt verksamhetens ledning och personal och hur skolan följer de nationella bestämmelserna som omfattar dessa grupper. Inspektionen granskar dessutom rektors och personalens ansvarstagande för skolans målinriktning och myndighetsutövning samt hur skolans kvalitetsarbete fungerar för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen.

3.1 Tillgång till likvärdig utbildning

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan tar emot elever enligt bestämmelserna,
- om varje elev erbjuds det garanterade antalet undervisningstimmar,
- om skolan erbjuder eleverna valmöjligheter i enlighet med författningarna,

14 (18)

- om skolan erbjuder eleverna studie- och yrkesorientering,
- om eleverna har tillgång till nödvändig utrustning och ändamålsenliga lokaler,
- om utbildningen är avgiftsfri för alla elever med undantag av enstaka inslag som kan föranleda obetydlig kostnad,
- om verksamheten i förskoleklassen omfattar minst 15 timmar i veckan eller 525 timmar om året.

Bedömning av området Tillgång till likvärdig utbildning:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

I huvudsak erbjuds eleverna de valmöjligheter som de har rätt till. Skolan erbjuder också eleverna studie- och yrkesorientering i en omfattning som möjliggör att de kan göra sina gymnasieval. För övrigt konstaterar inspektörerna att skolans lokaler är rymliga och ändamålsenliga även om underhåll i flera klassrum är eftersatt och i behov av upprustning. Eleverna har överlag tillgång till nödvändig utrustning även om en del läromedel också är slitna och det finns datorer som är i behov av uppdateringar. Sammantaget bedömer dock inspektörerna att området tillgång till utbildning är av mindre god kvalitet. Inom bedömningsområdet finns behov av följande förbättringsinsatser.

Garanterad undervisningstid

Det är svårt att överblicka om eleverna vid skolan får den undervisningstid som timplanen anger. Varje vecka genomför skolan den så kallade lagdagen då eleverna själva får välja vilka ämnen de vill arbeta med. Inspektörerna har inte kunnat ta del av någon sammanställning över hur undervisningen fördelats på olika ämnen. Det är även oklart om eleverna får sin garanterade undervisningstid i hem- och konsumentkunskap. Inspektionen visar att många elever inte nått målen för årskurs 5 vilket medför att lärare vid Hammarskolan har svårt att hinna med en undervisning som möjliggör att eleverna kan nå målen för årskurs 9. Inspektörerna bedömer att rektorn, tillsammans med avlämnande skolor, måste säkerställa att undervisningen är av den omfattningen att eleverna har möjlighet att nå målen för de olika ämnena.

Valmöjligheter

Enligt grundskoleförordningen ska skolan erbjuda minst två av språken tyska, franska och spanska som språkval. Som alternativ ska eleven kunna erbjudas bland annat svenska eller engelska om eleven och dennes vårdnadshavare önskar det. Inom ramen för språkvalet i årskurs 7 har eleverna vid Hammarskolan möjlighet att välja franska, spanska, tyska, svenska och engelska. På språkvalsblanketten framgår dock att engelska och svenska kan väljas i de fall eleven har svårigheter med dessa språk. Inspektörerna vill tydliggöra att rätten att välja svenska eller engelska ska enligt grundskoleförordningen omfatta alla elever oberoende av förkunskaper, vil-

ket skolan måste åtgärda.

Dessutom bedömer inspektörerna att undervisningen i svenska som andraspråk erbjuds som stöd till undervisningen i svenska. Inspektörerna vill framhålla att svenska som andraspråk är ett eget ämne med egen kursplan och ska anordnas i stället för undervisning i svenska för de elever som behöver det. Därutöver kan det anordnas som språkval, elevens val eller inom ramen för skolans val. Rektorn är den som ska besluta om undervisning i svenska som andraspråk ska anordnas för en elev. Inspektörerna bedömer att undervisningen i svenska som andraspråk måste anordnas på ett sådant sätt att det uppfyller författningarnas krav.

3.2 Personalens utbildning och kompetensutveckling

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolans pedagogiska personal har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver,
- om skolans pedagogiska personal har nödvändiga insikter i de föreskrifter som styr utbildningen,
- om skolans pedagogiska personal får den kompetensutveckling som de behöver för att kunna utföra sina arbetsuppgifter på ett professionellt sätt,
- om rektor genom utbildning och erfarenhet har förvärvat pedagogisk insikt.

Bedömning av området Personalens utbildning och kompetensutveckling:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
		X	

Motivering:

Inspektörerna bedömer att området personalens utveckling och kompetens sammantaget är av god kvalitet. Hammarskolan har överlag god tillgång på högskoleutbildad personal. Många av lärarna har dessutom lång erfarenhet inom skolan. Kunskapen om skolans styrdokument varierar dock bland lärarna. Det är därför viktigt att lärarna gemensamt arbetar med läroplan och kursplaner för att de på ett tydligare sätt ska genomsyra undervisningen.

Inom bedömningsområdet finns dock behov av följande förbättringsinsatser:

Personalens kompetensutveckling

I läroplanen framgår att det vilar på rektorns ansvar att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter. Inspektörerna konstaterar att kompetensutveckling erbjuds i begränsad omfattning då det saknas ekonomiska förutsättningar. Enligt intervjuer ges heller inte någon riktad kompetensutveckling till personal som undervisar elever mottagna i särskolan. Det är inspektörernas bedömning att skolan och kommunen bör förbättra personalens möjligheter till kompetensutveckling.

3.3 Rektors ansvar

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om rektor håller sig förtrogen med det dagliga arbetet,
- om rektor som pedagogisk ledare tar det övergripande ansvaret för att verksamheten inriktas på att nå de nationella målen,
- om rektorn tar ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen,
- om rektorn fattar beslut enligt bestämmelserna.
- om lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg följs.

Bedömning av området Rektors ansvar:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Skolans rektor, som vid inspektionstillfället har arbetat cirka tre månader på skolan, har ledningsansvar för ett 40-tal personer. Till sin hjälp har rektorn en kanslist och en ledningsgrupp med tre arbetslagsledare. Vid inspektionen framkommer att rektorn har ambitioner men ännu inte är förtrogen med vad som behöver utvecklas på skolan. Inspektionen visar ändå på rektorns ledaregenskaper och förmåga att fatta beslut. Mot bakgrund av rektorns korta tid på skolan och att rektorn saknar erfarenhet av utbildningsområdet bedömer inspektörerna området rektorns ansvar vid inspektionstillfället som av mindre god kvalitet.

Skolan genomför registerkontroll då ny personal anställs. Inom bedömningsområdet finns behov av följande förbättringsinsatser.

Rektor som pedagogisk ledare

Rektorn är enligt läroplanen pedagogisk ledare och chef för skolans personal. Som ovan nämnts har rektorn ingen tidigare erfarenhet av utbildningsområdet.

För att på ett tydligt sätt kunna verka för att utbildningen utvecklas, är det enligt inspektörerna, viktigt att rektorns förtrogenhet med såväl skolans arbetssätt och organisation som med skolans styrdokument fördjupas. Vidare bedömer inspektörerna att rektorn behöver ta ett tydligt pedagogiskt ledningsansvar för skolans resultatuppföljning, kvalitetsarbete och utveckling. Rektorn behöver också säkerställa författningarnas krav avseende elevernas garanterade undervisningstid i respektive ämne.

Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering av skolans resultat

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och att skolans resultat

följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen. En viktig förutsättning i arbetet med att höja elevernas måluppfyllelse är att skolan har kännedom om elevernas kunskapsresultat, inte bara på individnivå utan också för elevgrupper och skolan som helhet. Kännedom om resultaten är en utgångspunkt för att kunna utvärdera verksamheten och därifrån utveckla och anpassa undervisning, stödinsatser och andra förutsättningar för lärandet.

Även om skolan genomför vissa uppföljningar av kunskapsresultaten saknas en systematik i utvärderingen avseende viktiga områden. Exempelvis behöver skillnader i betygsresultat mellan ämnen och årskurser samt mellan flickor och pojkar utvärderas närmare.

3.4 Kvalitetsarbete

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete, det vill säga planerar, följer upp och utvärderar sin verksamhet samt tar tillvara resultaten och omsätter dessa i åtgärder, för att förbättra måluppfyllelsen,
- om kvalitetsarbetet dokumenteras i en kvalitetsredovisning som innehåller en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen nåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för att öka måluppfyllelsen.

Bedömning av området Kvalitetsarbete:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Med hänvisning till vad som redovisas nedan bedömer inspektörerna att området kvalitetsarbete är av mindre god kvalitet. Inom bedömningsområdet finns behov av följande förbättringsinsatser:

Systematiskt kvalitetsarbete

Skolan ska bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete, det vill säga planera, följa upp och utvärdera sin verksamhet samt ta tillvara resultaten och omsätta dessa i åtgärder för att förbättra måluppfyllelsen. För att en skola ska utvecklas måste den fortlöpande ifrågasätta sina undervisningsmål och arbetsformer, utvärdera sina resultat och pröva nya metoder.

Vid Hammarskolan utvärderas verksamheten i slutet av varje läsår utifrån de direktiv och prioriterade områden som kommunen angett. Arbetslagens utvärderingar sammanställs av rektorn till skolans kvalitetsredovisning. Kvalitetsarbetet omfattar dock inte på ett systematiskt och tydligt sätt uppföljning och analys av kunskapsresultaten och inte heller vilka konkreta åtgärder som behöver vidtas för att förbättra måluppfyllelsen. Som tidigare nämnts bör också skolan följa upp på vilket sätt stödresurser används och vilka effekter det får. Det är därför inspektörernas bedömning

att skolan måste förbättra sitt kvalitetsarbete och göra tydligare bedömningar av verksamhetens resultat kopplade till de nationella målen.

Kvalitetsredovisning

Varje skola och varje verksamhetsform ska årligen upprätta en kvalitetsredovisning. Den skriftliga kvalitetsredovisningen ska vara ett verktyg för att regelbundet stämma av hur långt verksamheten kommit i det löpande kvalitetsarbetet. Redovisningen syftar även till att ge information om verksamheten och dess måluppfyllelse. Eleverna ska delta i arbetet och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Hammarskolan har en kvalitetsredovisning som innehåller vissa redovisningar av skolans resultat vilka dock inte tydligt är kopplade till de nationella målen. Analyser av resultat liksom åtgärder för utveckling redovisas endast i begränsad omfattning. Utvärderingen av likabehandlingsplanen finns inte heller redovisad. Dessutom konstaterar inspektörerna att kvalitetsredovisningen inte uppfattas som ett levande dokument vare sig av skolans lärare eller elever. Det är därför angeläget att lärarna engageras i upprättandet av kvalitetsredovisningen för att den ska kunna bli ett verktyg för skolans utveckling. Sammantaget bedömer inspektörerna att arbetet med skolans kvalitetsredovisning måste förbättras. Se vidare Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2006:18) om kvalitetsredovisning.

2008-08-27 Umeå

AnnaCarin Nilsson

Carl Åsemar